

ИЗДАЈИ ТРИ ПУТ У МЕСЕЦУ И СТАЈЕ 60 ГР. НА ГОДИНУ, 32 НА ПО ГОДИНУ.

ГОДИНА

6

1869

ВОЈИН

БРОЈ

35 и 36

20. Децембра.

ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ Драгашевић, официр.

Аустријска правила за пешадију — из „војног зборника“ 1869. — Ар-
тиљеријска искуства из рата 1866 год. — Читаоци војинови.**Аустријска правила за пешадију.**

— из „војног зборника“ за год. — 1869.

Продужење.)

Уопште без нужде нетреба расипати много војника у стрељце, но постепено поткрепљавати низ или по потреби и сменути га, те да војници прикупе силе своје и да им се изда муниција. На сваки начин ваља увек имати на уму, да је за добар успех потребна највећа сугласност између расипног и смакнутог строја. Обично ваља расути $\frac{1}{4}$ баталијуна; ако је низ отишао далеко унапред, онда му ваља послати још једну чету као потпору. Цела чета расипа се само онда, кад има да изврши какав нарочни задатак. Но ако низ немора ићи врло далеко напред од баталијуна, онда се може узети по једна полу-чета од крилних чета, и у том случају по један вод расипа се у низ а друга му служи као потпора.

Правила за баталијун, кад у боју дејствује самостално. Пре но што баталијун ступи у бој, ваља га распоредити следећим редом: једна чета назначи се за предводницу, две чете састављају главну силу, а једна остаје у резерви. Све чете ваља да су

тако распоређене, да су оне увек у власти баталијунског заповедника, и да су у стању потпомагати једна другу; но при овом ваља их све прикрити како од прегледа тако и од ватре противникове.

Бој почиње предводница која при наступању открива силу противникову а при отступању задржава га, док се наша сила прибере и за бој спреми. Кад је ова цел постигнута, и назначено је место на које ће се напасти, онда наступа главна сила, која подржава предводницу, или под заштитом ове јуриша на противника. Од сколности зависи, хоће ли обе чете на пасти или само једна; но баталијун, који може рачунати на поткреплење, разуме се да ће нападати слободније, и према томе ваља увек имати где год нешто прикривене силе, зарад подржавања оних, што јуришају, и зарад осигурања крила и леђа. Има случајева кад заповедник резерве мора дејствовати сасвим самостално, т. ј. нечекајући никакве заповести. Ако се постави за цел, да се јуришом заузме каква било тачка, онда заповедник мора тачно оценити, са које стране ваља најпре притеснити противника. Кад је тачка, на коју ће да се напада, управо пред фронтом, то јошт у почетку боја ваља нападати на крила и леђа противникова; но ако је јуриш управљен на које крило противниково, онда ваља заваравати противника с лица, те да он недокучи нашу намеру и да не осети на коју ћемо ми баш тачку напасти: ово је дужност предводнице, која се увек расипа а заузима више простора но главна сила, која мора увек бити на окупу. Ако напад срећно испадне, онда се заузета тачка поседне, а за гонење противника одашиљу се патроле или стрељачки низ; а понекад и смакнути део војске испраћа противника својом ватром. У случају неизвршеног напада,

јуришајућа сила отступа под заклоном својих стрелца, а резерва међутим узбија противника од наглог гонења.

При браничким дејствима, распоред силе ваља удешавати са јошт већим старањем, те да буде увек у приправности против-дејствовати свима случајностима. У почетку дејствује само предводница, а главна сила у потребљује се тек онда, кад противник потпуно открије намеру своју. Главна сила може бити назначена: за ојачање низа, за образовање засебног низа, управљеног противу крила противниковог, или за нападање смакнутим стројем. Ако јуриш добро испадне, а нема се намере прелазити у даље наступање, онда се главна сила опет повлачи назад. Резерва је од већег значаја при одбрани и отступању, но при наступању: она се употребљује за узбијање противниковог нападања, за заштиту отступању, или за гоњење противника кад овај мора да отступа у нереду.

Правила за баталијун кад дејствује у свези с другом војском. При браничким дејствима, баталијун из прве линије одређује се за обрану заузетог положаја, и његов је задатак да тај положај постави у браничко стање. При оваком распореду, један део баталијуна одређује се у резерву, ако у близини нема других поткрепљења; остали пак део баталијуна, саобразно околностима и месности, или се расипа, или остаје у раширеном фронту, или у колони. Врло је важно непрекидати свезе са суседним деловима војске, и негубити из вода осигурање крила. Кад се већ бој отпочне, онда баталијунски заповедник ојачава низ или га подржава ватром из раширеног фронта. Ако се овим начином неможе да одбије противник, или

бар да задржи од даљег нападања, онда резерва прикривено наступа и јуриша. Кад се устукне противник, ваља га испратити ватром из низа и раширеног вронта. Даље ће саме околности показати, треба ли противника гонити свом силом, или само неким делом војске, или се ваља зауставити на његовом положају. Овом приликом могу се сменити она оделења, која су растројена противником или која су утрошила муницију.

Отступање може бити заклоњено или резервом или другим којим делом војске, одвојеним од баталијона. У првом случају низ се мора упорно држати и одупирати противнику, те да да могућности главној сили, да ова отступа; а у другом случају баталијунски заповедник даје знак низу да отступа и одводи смакнуту део назад. Заповедник наређује, да смакнута оделења отступају у једно исто време, или у шахматном реду, или ти пак јошт из раније распоређује резерве на положајима иза војске.

Наступање мора бити приуговорено стрељачком ватром која заклања смакнуте делове војске и одвраћа од њих пажњу противникову. Низ управља своју ватру на противников фронт или на ону тачку, на коју се намерава напасти, и постепено убрзаје своју ватру. Но ако се предвиди јак отпор, онда ваља низ ојачати поткреплењима или имати особите резерве у приправности. Заповедник низа опредељује да ли је нужно гонити одбијенога противника, а тако исто опредељује и у ком ће се правцу отступати, кад се то мора да чини. Баталијунски заповедник саопштава своје намере свима четницима и одваја нужну резерву, која удешава своја дејства према дејствима баталијона и следује за средином или за једним крилом баталијона.

Зарад јуришања баталијун развија фронт, ако је пред њим месност угодна за пушчану ватру; но пошто је овај stroj врло незгодан за кретање, то зарад заклона његовог, може се узети по један вод од сваке чете, или по два од крилних чета, и поставити их за крилима расположаја и онда неће бити потребне друге резерве. Што се пак тиче самог удара, за ово је најбољи stroj: четне колоне на линији, или удвојена колона; стрељци се расипају, у првом случају од крилних чета, а у другом од позадњих.

Кад је већ јуриш приуговорљен, онда баталијунски заповедник јуначки води баталијун напред и дејствује паљбом или бајонетом. Има случајева где противник почне да отступа и недочекав јуриш, — али да се неби при овом наишло на ненадне сметње и препреке, ваља га увек испратити само са неколико плотуна; у неким пак приликама довољно ће бити наредити, да она одељења која су на челу, открију ватру и да се поткрепе стрелци који су прибрани на боковима колона. Пошто се противник истера из његовог положаја, нетреба се упуштати у гонење, но га испратити са неколико плотуна и утврдити се на његовом положају, користећи се свима згодним заклонима. Речерва следује јуришајућим одељењима, и она може, користећи се згодним приликама, дати целом току борбе сасвим други вид или предупредити пораз.

После срећно извршеног јуриша, баталијунски заповедник доводи у ред баталијун и изапиље напред низ или резерву, а затим се занима са заузимањем отетог положаја или са гонењем противника. Ако јуриш неспадне као што треба, онда се ваља побригнути, да се на другој тачци надокнади оно, што се

на првој није могло постићи. Отступање врши се под заклоном оног оделења које није ступало у бој: Резерва, ако је има, одбија противничково нападање. У случају хрђавог успеха, баталијун може отступати до најближег заклона у цељи да понови јуриш, или да отступи ка раније одређеној тачци. Отступање увек се заклања стерљцима.

Састав и изглед дејства веће војске. Код пешадије баталијуни склапају се у полкове, бригаде и дивизије. Полк се саставља из неколико баталијуна. Бригада саставља се из 2-3 полка. Дивизије обично из 2-3 бригаде — од 4-6 полкова-2 стрељачка баталијуна, неколико ескадрона коњице, 2 4 Ђ и 2 8 Ђ батерије-које су под командом нарачног вишег овицира — и једно оделење техничке војске. По врх тога јошт јој се додаје и артељеријски и профијански парак. Оделење из 2 или више бателијуна, увек се строји у две линије, нерачунећи предводницу; а ако дејствује самостално, онда је врло нужно да има и резерву. У брагадном или дивизијском саставу, најбоље је постројити сваки засебни полк у две линије.

На упражнењима и у самом боју, веће старешине саопштавају војсци своје намере особним диспозијама. Они се несму упуштати у ситнице и негубити из вида суседна оделења, с којима морају бити у непрекидној свези.

За веће војске важе следећи распоређаји; сасредан-концентричан, — употребљујући се ван боја, бојни и маршеви. При бојном и маршевом распоређају, обраћа се пажња на осигурање војске од ненадног напада и на брзо ризвијање; при размештању војске на положају, један део одређује се у предњу линију

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

— предње страже — а на маршу, за предводницу и заступницу. У сасредном поретку полкови се размештају један за другим, или у две линије један поред другог. Растојање је између линија од 24. корака, коњица и артилерија распоређује се одвојено.

Бојни расположај састоји се из три линије: првостражна, главна и потпорна. Прва линија иде сасвим напред; главна сила строји се у две линије, од којих једна иде у бој, кад је нужно да ојача предњу линију — првостражну, — а друга назначује се за дејства од веће важности и служи као потпора-резерва. — Баталијони прве линије, према терену и околностима, строје развијени фронт или колоне на линији, са стрељачким низом или без овог, а баталијони друге линије у масе или у удвојене колоне. При распореду полка у две линије, они се распоређују за средином прве линије, а при размештају полка у једној линији, сви на оном месту, које одреди дивизијар. Неколико баталијона могу се поставити за крилима целог расположаја. Растојање између линија променљивоје; у први мах много је веће но доцније; редовно је 300 — 400 корака. Резерва, чија јачина зависи од околности, распоруђује се у скупу, и по могућству изван домањаја ватре противникове. Коњица и артилерија нешто у првој линији, а нешто на оним тачкама о дакле могу најбоље дејствовати.

На маршу ваља избегавати врло дубоке колоне, и ако је могућно, ваља целу војску поделити на неколико колона.

с руског превео
Магдаленић
НАРЕДНИК.

Артилеријска искуства из рата 1866 год.

Мало по мало почињу се расветљавати она по-сматрања о дјеству пруске артилерије у рату 1866 године од оне предрасудом и журбом тако непривидне оцене и ступају мало по мало на јавност тако, да се може ползовати свака артилерија с тим богатим искуствима.

Овамо спада нарочито следећи извод изузет из књиге „Archiv für Artillerie und Ingenieur Officiere.“ „Но по што је већ једанпут овај врло тугаљив предмет потакнут то ће се овде у кратко саставити преглед свију оних мана, које су од части већ на другим местима јавно претресане и од части, на и ово додате; но с том приметбом, да многе од ових тачака не подлеже јавном претресу.

1. Тактика жлебних топова била је погрешна, пошто је она у више прилика била пример тактике одвећ великих одстојања; јер се пуцало на одстојањима од 5 па и до 6000. корачаи.

Оваква тактика произведена је уо раженим великим дејством жлебних топова. С овим је пренебрегнут додир са пјехотом и стиме, лиши се пјехота једанпут за свагда судејства артилерије у одсудним тренутцима.

У наредбама виших власти, које су издавате на кратко време пред ратом, не беше ни словца од овакве тактике прекомерних одстојања.

Па ако се при свем том ова несрећна тактика прекомерних одстојања упражњаваше, била је та; једна погрешка која је трупама наметута с једне стране

теоријом и чисто артилеријским закључењима а с друге сјајним дејством гађања унишан.

Но ако се ова ствар до крајности тера, онда се може и то рећи, да имају велико учестије у упражњавању тактике великих одстојања и оне таблице гађања у нишан које су израчунате и за одстојања до 5000. корачаи. Ове таблице одстојања од 5000 корачаи, беху триумф теоричке артилерије, па за то су братски учествовале у неповољном дејству артиљерије у 1866 години. Разуме се само по себи, да су ове мане најжешће на видик изашле при нападу.

2. Задржавање глатких топова готово са свим, произведено плашљивошћу од дјејства непријатељских жлебних топова. Само у редким случаима, у пуштаху се глатке батерије у бој са жлебним; глатке батерије држаху се од више у висини жлебних батерија, па наравно да им ова одстојања беху одвећ велика, и тако се дешавало да је прајска артилерија при њеном ондашњем наоружању била често бројно у мањини. Да је овај рат дуже времена трајао, глатке би батерије опет задобиле близки додир са пјехотом па се неби више тукле само са непријатељском артилеријом, већ би изабрале себи поглавито за нишан непријатељску пјехоту.

3. Непробитачни маршевски поредак; јер је артилерија највише маширала позади свију трупа, и тиме је скоро свагда одвећ далеко од чела била.

4. Виши су команданти соразмерно врло мало полагали на садејство артилерије.

5. Артилерија је одвише чекала на заповести. Дух и нагон за самосталним дјејством а у границама субординације није био доста жив. — Чувство одго-

ворности притискиваше одвише ниже команданте и за то ваља тежити за тим, себи притисак овај усиљавати. Живим нагоном к дјелу. Француски обичај онамо ићи одкуда се грмљава топова чује ненађе много одзива.

6. Брига да се топови не изгубе, ограничила је од више одважност артилерску. Ако се битка добије, задобијају се опет и топови, ако се битка изгуби, онда пропадају обично и они топови који одступање заклањају, предпостављајући да и они своју дужност тако врше, као што је то Аустријска артилерија чинила. Једна изгубљена батерија при данашњим средствима лако се нагнађује. Истина да артилериска тактика незактева лакомислено жртвовање материјала, већ пожртвовање, није дакле срамота, већ је слава, ако се топови жртвују на цјелисходан начин.

7. Хрђава технична приправност за дејство (пуцање) произведена :

а) Невештином вођа у оцењивању већих одстојања и посматрању дејства.

б) Невештом послугом топова, јер је једна част послуге тек за време моболизовања на топовима била изучена, пошто послуга жлебних топова уопште још не беше довољно прешла у крв трупе.

8. Мане система жлебних топова од којих се само ово изводи:

а) Врло велики упадајући углови, који и при најмањим погрешкама у оцењивању одстојања чине, да гранате немају никаквог дјејства, тим веће на великим одстојањима којима су упадни углови још већи, и с којима се дјејство распрскавања јако смањује.

Корист малих упадних углова (брисајући простор) нетреба претеривати. Погрешке у нишанењу овима се не поправљају, а што је пут зрна правији, с тим ће моћи теже погађати заклоњени предмет.

б) Конструкцијом граната (зрна) која изискује одвајање упаљача. У последњем рату често се дешавало, да се гранате нису распрскале, а томе је поглавити узрок био тај што у ватри борбе шраф упаљача не беше довољно или баш никако заврнут; или, што ударач са иглом не беше ни уметнут то и јест лака перкусијоним циндерима. Пр. Б. Што се шрафа упаљачког тиче, то је једна ствар, која ће се увек понаврати, докле год конструкција упаљача остане иста а то ће се још чешће дешавати, кад артиљерија дјејствује и са ближих одстојања.

в) Природа распрскавања зрна ударом, недозвољава да се трупе дохвате, које иза заклона стоје, особито артиљерију која увек заклона тражи и налази. Хоће ли се у оваквом случају удар удесити пред заклоном или непосредно у предмет? Употреба сваког оружја удешава се према његовим својствима, и за то у првом реду стоји: подпуно познавање ових својства.

9 Иницијатива батериских командира беше скучена.

а) Нејасним или са свим погрешним схваћањем употребе тактике о чему је говорено у 1-вој и 2-гој тачки.

б) Неповерењем у затвор, са страг пунећих се топова, многобројни и чак у ситнице машајући се прописи о њиховом брижљивом обдржавању, морају у сваком човеку то уверење побудити, да само врло добро изучена и извештбана послуга све оне финоће вршити може, које осигуравају безусловну готовост

за паљбу; тако врсне послуге небеше, нити је могло бити, па зато заостајаше артилерија нешто даље од непријатеља, тим више што је толико пута говорено, да су Прајски топови на свим одстојањима за толико и толико процента погодака надмоћнији над Аустријским.

в) Неподпуном свезом муниционих кола са батеријама. Брига због оскудице у муницији скучава наступање.

Прајска је артилерија била у 1866 години једина мислимо једина у целој Јевропи, која се придржаваше принципа одвајања прве линије кара од батерије. Јели овај поступак произишао из тога што се увек заклон за каре тражи, или из каквог другог узрока, неможе се одредити. Сљедства овога не изосташе. Батеријски командири у многим случајима виђаху своје каре само двапут на дан и то: једанпут кад су из логора полазили а други пут кад су се враћали. Истина је да то беху баш они тренутци, кад им нису требали.

г) Слабим подпомагањем од стране нижих чиновова; број официра нигди скоро није био подпун, много је официра тек из школе изишло па због кратког времена службе нису могли ни имати практичног изображења за пољску артилерију, и више је батерија измаширало само са једним и то са свим младим официром, а међутим старији официри беху задржани код артилеријских градских чета, код сталних ађутантура (имобил) код дето батерија или беху употребљени за вођење муницијоних колона, било је и међу старијим који беху једина подпора батеријских команди-ра, и такови, којима је судбина одредила те су најдуже

време своје службе пробавили код артилеријских градских чета.

У свакој артилерији увек ће се наћи велики број официра, који при садашњем устројству артилерије неће бити савршено изображени, пошто је природна способност најбоља воља, па и пак нису увећ у стању произвести у задовољавајућој мери једнаку практичну способност за детаљну тактику пољског и градског рата, нарочито пак код нижи чиновна. Данас, гди се артилериисти а ревносни понајвише занимају са штудирањем материјала и његових никад непочивајућих промена и мењајућих се прописа за употребу истог, данас гди на сваком пољу тактичног живота, влада начело поделења рада, управ данас лежи немогућност свестраног изображења артилеријских официра на тако сложенем оружију, што је сада артилерија као нека унутрашња неизлечима болест.

Хрђаво дјејство артилерије у 1866-ој години прва је опомена која је управлена на артилерију. Незаступајући злослутне назоре може се одсудно рећи, да за нашу артилерију у нападним биткама стоји у великој даљини, постигнуће и само оног ступња, на ком она бише у време Наполеонских ратова.

Испитајмо свестрано ово врло тугаљиво питање по свима условима, доћи ћемо до тог закључења, да у ствари у сопственом интересу неможемо мислити неку нападну већ одбранителну битку.

г) Каквоћом запрега и то :

α) Односно коња од којих велики број јошт суров и необучен беше, премда је промена предњака топовског са предњаком каре дозвољена, опет се не може казати да ће се батеријски командири усудити

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

са овом запрегом од муницијоних кара дрско непријатељу подићи, истина је, да се нису дешавале такве неприлике у 1866-ој години, пошто каре уопште никад не беху на своме месту.

б) Невештином и несигурношћу возара. Ако се не разуме под добрим вожењем поглавито само неколиких обрта и движења на место упражњена, већ оно што практика изискује, да су возари у стању сва четири или шест коња једнога топа потерати тако, да сви у један мах повуку, да их умеју у томе одржавати, те да неби наскоро наступило прерано заморавање жестоких коња или целе запреге онда се мора посумњати, да ће кратко време обучавања возара по дојакошњем начину моћи одговорати том главном услови.

в) Односно начела запрега и обучавања.

За подкрепљење овога само ће се један пример навести: „Ако један коњ штрангу прекорачи топ заостаје.“ Како се лако и често то дешава у нас, зна сваки фронтони официр. Ако се каже: „Добри возари не дају да коњ штрангу прекорачи, онда је прост одговор на то: „заиста ако су возари и коњи добро изучени.“ Дали је ово случај при мобилизовању? У том правцу прајска артилерија има разних примера неправилности, који овоме противурече: предугачка запрега и правило са свима својим оштрим и копчастим обртима захтевају савршеност возара, и савршено извежбане коње. Кад се мобилизовање заповеди, онда је две трећине коња нови и то баш необучени (дресирани) а на овима седе возари, који су свршили само један курс код запрегнуте батерије или у најбољем случају један и по. Код ових посладњих врло је велико време између њиховог обучавања и времена, кад се опет у војску враћају, за које време наравно да много позаборављају.

Данас стоји ствар тако, да остале велике артилерије имају у мирно доба највећи број коња, и најпростија правила док међутим пруска артилерија има најмањи број коња, а најсложенија правила.

Даље приметбе нећемо наводити, и ако се налазе у овоме чланку по не које погрешке које се поништавају са стварним догађајима.

Врло ће повољно бити писцу ових врста објашнење од меродавне стране.

с Немачког
К. Б.

Читаоцима војиновим.

Пуштајући последњи број војина од ове годне, завршујемо шест година, од како војин излази.

Шест година, то није никакав голем век, ал шест војина имају у себи доста ствари. Те ствари имају на кантару оцено и разлога своју тежину, која за једног једну за другог другу вредност имају. А и неможе свака ствар да је једнако са свакога вредна. Јер сваки има свој начин појимања, па се и та вредност одмерава по том појимању. Што би једноме нешто изгледало као важно, то може другоме чинити се тек као прилично, а трећем можда и као некористно. Али збир већине опредељава праву важину.

Ми смо се трудили, колико смо када могли, да останемо верни програму своме, и где се чини да то нисмо учинили, колико ваља, ту стоје толике прилике, да нас правдају, колико никад небијасмо у стању избројати их. Ал ако дубље загледамо у покушаје, који се јасно опажају бар у првима течајима, онда нам неће бити тешко да увидимо, како је сваки почетак тежак. Но војин је још у свом почетку. Сваки озбиљнији посао има дугачак почетак, јер се предањ увек испрече јаке препоне. Савладати све препоне, које се каквом послу ма у ком погледу појаве, то није лако слабомоћном човеку; и јака воља само

толико може учинити, да се предузетог посла не ма-
немо, него да га терамо напред, па — колико се
узмогне коракнути, и то сматрати за добитак.

И то је морало тако бити. Војин није толико иза-
зван потребом, колико је он изазвао потребу. Ство-
рити поље, на коме би се отворио јаван књижеван
војнички рад, била му је прва, и дати прилике, да
штогод војно-научнога чују и они, који незнају туђа
језика, — била је војину главна зидаћа. И обе неоста-
ше на празно. Војин је показао већ неколико имена,
која се латише пера у корист својих другова, и војин
донесе на читање својим читаоцима многе ствари,
које им могу од користи бити. И ко је хтео, он је
могао видети, да је војин био онакав лист, који по-
сле неколико година има скоро ону исту вредност,
коју је имао пре неколико година. А то и јесте гла-
вна разлика између листа који се науком бави, и из-
међу листова, који носе дневне интересе. Ово нам
ваља тим пре напоменути, што можда има људи, који
још неучише те разлике.

Војин намерава и даље да настави свој посао.
Да себе поправи и унапреди, била му је увек прва
жеља, и он ће се трудити, колико узможе, да у будуће
још бољи буде, него што је досад био.

Он дакле позива своје читаоце на ново уписи-
вање за 1870 годину. Излази ће не три него четири
пута у месецу и стаје:

На годину 60 гроша

На $\frac{1}{2}$ год. 32 „

На мање неприма.

Но морамо напоменути, да за у напред *важе*
само плаћене пријаве, т. ј. **нико неће добити ли-**
ста, који није напред платио, а печатаће се
толико колико се буде до конца Јануарија пријавило.
у Београду последњег дана 1869.

Уредник.

